

Føroysku húsdjórini í vanda

Verður ikki okkurt munagott gjørt, so endar tað við, at føroysku húsdjórini doyggja út, tí so fá eru eftir av teimum. Neytini og rossini eru ringast fyrri, meðan seyðurin ikki er so illa fyrri. Kortini er neyðugt við álvarsomum tiltøkum fyrri at hjálpa um støðuna, sigur nevndin, sum Undirvísingar- og Mentamálastýri setti til at gera eitt tilmæli um føroysku húsdjórini

Nevndin, sum Undirvísingar- og Mentamálastýrið setti at gera tilmæli um hvussu vit verja gomlu føroysku húsdjórsløgin, var mannað soleiðis. Gunnar Bjarnason, formaður, Peder T. Haahr, Katrina Svarthamar, Arne Thorssteinson, Roar H. Olsen, Elin K. í Jákupsstovu og Andrias Reinert

SVENUR TRÓNDARSON

verk.

Fyrri góðum hálvum øðrum ári síðani setti Undirvísingar- og Mentamálastýrið eina nevnd at gera eitt tilmæli um hvat skal gerast fyrri at bjarga og verja gomlu føroysku húsdjórsløgin.

Nevndin er nú liðug við sitt arbeiði og friggjadagin í seinastu viku lat hon frá sær frágreiðing í málinum. Støðan hjá húsdjórnum hevur verið sera veik, og at neyðugt er við tiltøkum. Bæði bráfeingis og við meira langtíðar tiltøkum.

Tað var tí ikki hessini arbeiðssetningur, sum nevndin fekk at arbeiða við.

Hon var biðin um at gera eina ætlan sum skuldi loysa teir meira áttróðkandi spurningarnar, samstundis, sum hon skuldi gera eitt uppskott til ein varðveitingarpolitikk fyrri føroysk húsdjór fram- yvir. Her skuldi nevndin, so eisini siga sína hugsan um hvør skal umsita varðveitingararbeiði frameftir.

Til seinast var nevndin biðin um at lýsa allan spurningin um varðveitsluna av føroyskum húsdjórnum fram yvir, og samstundis, sum hon skuldi gera eina ætlan um hesa varðveiting, skuldi hon eisini gera eina kostnaðarætlan yvir tey tiltøk hon mælir til at seta í

Tað er móti at varðveita

Nevndin staðfestir, at tað kring allan heim er stóru áhugi fyrri at verja upprunaligu húsdjórsløgin. Orsøkin til hetta er millum annað, at tað er vorðið greitt, at virðismikið arvatilfar fer fyrri skeyti við einvísari kynbótting.

Samstundis, sum vandi er fyrri at upprunaligu húsdjórini eru í vanda fyrri at doyggja út, so er vandin fyrri innannring, og teimum brekum, sum tað inniber, sera stóru.

Her heima eru tað sjálvandi okkara húsdjórsløg, sum eru okkara tilfeingi av arvatilfari, og her á landi stendur avgjørt illa til í so máta.

Neyðugt er tí, sigur nevndin, at bera sera skjótt at, tí annars er sera stóru vandi fyrri at føroysku húsdjórsløgin eru horvin áðrenn vit vita tað.

Neytini og rossini illa fyrri

Nevndin, sum Undirvísingar- og Mentamálastýrið setti at kanna okkara heimligu djóravíðurskipti, er komin eftir, at tey føroysku neytini og tey føroysku rossini eru heilt illa fyrri.

Sera lítið skal ganga tann skeiva vegin áðrenn føroyska íkasti til hesi djórsløg bert kann mætast í portum og ikki í heilum djórum, og longu nú er ivamál, um hetta er rætt, tá vit tosað um neytini.

Nevndin staðfestir, at bert 20 dýr eru av føroyskum uppruna, og tey flestu eru blandað, meira og minni, við útlendsk djórsløg.

Tey minst blandaðu eru sjálvsagt tey elstu djórini, meðan tey yngri djórini eru meira blandað enn tey eldru.

Skal nakar møguleiki yvirhovur vera fyrri at bjargað føroyska stovnum, so má hann økja og tiltøk mugu setast í verk alt fyrri eitt, fyrri at bjarga arvaføðiliga tilfeinginum á ymsan hátt.

Færri enn 50 ross

Sum sagt, so eru føroysku rossini eisini illa fyrri.

Sambært upplýsingunum frá nevndini, so eru bara 48 føroysk ross til, men tað sum verri er, er, at av teimum eru bert 30 før fyrri at fáa avkom.

Ein stóru partur av teimum føroysku rossunum er á fáum hondum, og tí er stovnurin sera viðbrekin fyrri menniskjaligum broytingum.

Í niðrustøðu síni um rossini sigur nevndin, at um stovnum skal vera liv lagað, so er neyðugt at hann verður upp á minst trý 300 dýr.

Hetta ber ikki til at gera bara við at klappa við hondunum, og tað veit landbúnaðarfólkki væl.

Tí sigur nevndin, at neyðugt er við eina kynbótaskipan, sum ger tað møgulegt at fáa stovnin upp á 300 ross.

Av tí at stovnurin er so lítill, er neyðugt at hava lutfalsliga nógvar greiðingar í mun til talið av ryssum, og tað er neyðugt at biða við at gelda greiðingarnar.

Tann ónda ringrásin

Sum støðan er hjá føroysku rossunum í løtuni, so er trupult at fáa fólk at fáa sær føroysk ross.

Fá fólk eru sinnandi at fáa sær greiðingar, og tí verða teir geldir »sum skjótast«.

Av tí at arbeiddast má fyrri at broyta hesa gongd, so ventar nevndin, at tað verður uppaltur verri at fáa fólk at fáa sær føroysk ross, av teirri orsøk, at tey ikki tíma at fáast við greiðingar.

Við hesum heldur tann ónda ringrásin fram, og tað verður enn tofórari at gera »føroyskt« kynbótarárbeiði.

Tað er hesi óndu ringrásin, sum vit skulu úr, annars

er álvarsligur vandi fyrri, at føroysku húsdjórsløgin - í hesum føri ross - doyrt út.

Um seyðin sigur nevndin, at støðan hjá seyðinum er ikki so ring, sum hjá ross-

unum og neytunum, men eisini har er neyðugt við varsemi.

Sjúkur og annað er, sum krevur, at eisini seyðurin er undir eftirlitið.

Tilmæli frá nevndini

Nevndin, sum Undirvísingar- og Mentamálastýrið setti, hevur latið hetta tilmæli frá sær

SVENUR TRÓNDARSON

Í arbeiðssetninginum hjá nevndini, sum skuldi kanna umstøðurnar fyrri varðveitslu av føroyskum húsdjórnum, stóð, at nevndin skuldi koma við einum tilmæli um hvussu farast skal fram yvir longri tíðarskeið.

Stuttíðartiltøkini eru soleiðis, at tað hevur eydnast nevndini at tosað við tey, sum eiga »partvís føroysk« neyt, um ikki at drepa tey. Samstundis eru tveir greiðingar settir í røkt aðrastaðni, og nevndin metir, at myndugleikarnir eiga at lata stuðul til hald av greiðingum og neytum við føroyskum uppruna í sær.

Harumframt eiga at vera farið undir fyrireikandi arbeiði til at taka sáð av tarvum og greiðingum.

Seta varðveitingarnevnd

Annars mælir nevndin til, at ein fóst varðveitingarnevnd verður sett at arbeiða fyrri varðveitinga av gomlu føroysku húsdjórsløgunum.

Nevndin skal setast undir UMMS og verða manna við fólk frá Royndarstøðini, landsdjórsløgnunum, Bóndafelagnum og landsmiðfyrirskipingini.

Arbeiðssetningurin hjá nevndini verður bæði stórt og tíðarkrevjandi, og má tí samskipast væl.

Tí metir nevndin, at tað er rætt at seta eitt samskipandi lið, sum hevur yvirlið yvir alt økið, sum er samstarvslíð millum myndugleikarnar og nevndina og sum hevur fíggarligu ábyrgdina av arbeiðinum.

Nevndin staðfestir, at tað er neyðugt at gera arv-

aførðiligar og søguligar rannsóknir, og tí heldur hon, at peningur eiga at vera settur av til endamálið.

Harumframt metir nevndin, at farið eiga at vera undir skipaða kynbótting, skráseting og góðkenning av alidýrum.

Nevndin sigur, at tað er alneyðugt, at ein skráseting verður gjord, tí hon er grundarlagið undir allari skilagóðari viðseting. Trupulleikin, sum hann er í løtuni umfatar, at kynbótarárbeiðið verður gjørt í smáum áhugafeløgum, og tey eru tíverri ikki før fyrri at føra neyvar skrásetingar

Almenn miðstøð og savn

Eitt annað tilmæli frá nevndini er, at ein almenn miðstøð verður stovnað, sum hevur umstøður at taka, frysta og goyma sáð og egg.

Henda miðstøð skal eisini kunna hýsa djórum, sum eru áhugaverd í sambandi við kynbótting.

Harumframt skal henda miðstøð hava møguleikar til at hava kjarnustovnar av flogfenaði.

Afturat hesum metir nevndin, at tað er rætt at geva Føroya Forminnissavni pengar og umstøður til at kunna hava eitt livandi útsavni við føroyskum húsdjórsløgunum.

Seinasta tilmæli frá nevndini er, at ein árligur stuðul verður latin teimum, sum hava djór av føroyskum uppruna, sum eru virðismikil í kynbótarárbeiðinum, so leingi stovnurin er undir vandamarkinum.

Spurningurin er so bara, um tilmælini vera fylgd, ella um tey vera standandi á pappírnum.

